

Euroopan meri- ja kalatalousrahaston Suomen toimintaohjelman 2014–2020 vuoden 2019 täytäntöönpanokertomuksen tiivistelmä

Toimintaohjelma

Euroopan meri- ja kalatalousrahaston Suomen toimintaohjelman 2014–2020 tavoitteena on luoda kalataloudelle kilpailukykyinen toimintaympäristö, joka kannustaa ja mahdollistaa alan arvoketjun kestävä kasvun ja uudistumisen. Toimintaympäristön kehittämisessä korostuu kannustavan säätelyn kehittäminen sekä rohkeiden kokeilujen edistäminen. Ohjelman mukaisilla toimenpiteillä poistetaan alan kehittymisen esteitä, parannetaan yritysten kilpailukykyä ja edistetään uuden liiketoiminnan syntymistä.

Ohjelman tavoitteena on varmistaa Suomen kalavarojen elinvoimaisuus ja monimuotoisuus erityisesti kalakantojen luontaista lisääntymistä edistämällä. Kalatalouden, vesienkäytön ja ympäristönsuojelun tavoitteiden yhteensovittamisella edistetään rakentavaa vuoropuhelua ja luodaan edellytykset kestävä kasvulle. Ohjelma edistää myös muita mereen liittyviä taloudellisia toimintoja ja ympäristön suojelua yhdenmety meripolitiikan kautta. Toimintaohjelman tuet kohdennetaan erityisesti kasvu- ja uudistumista tukeviin toimiin. Toimintaohjelma tukee Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden saavuttamista.

Täytäntöönpano 2019

Toimintaohjelman toimeenpanossa vuonna 2019 ei tapahtunut suuria muutoksia verrattuna vuoteen 2018. Hallintoviranomainen alkoi valmistautua ohjelmakauden päättämiseen ohjeistamalla elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia ja KEHA-keskusta toimintaohjelman sulkemisesta, erityisesti liittyen hankkeiden toteutusaikaan ja tuki- ja maksupäätösten määräaikoihin kauden lopussa.

Määräaikainen haku avattiin seitsemässä toimenpiteessä: hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien saalisvahinkojen korvaamisessa, meripolitiikassa, kalastuksen innovaatioissa, tutkijoiden ja kalastajien välisissä kumppanuuksissa, kalasatamien ja purkupaikkojen kehittämisessä, merien biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelussa ja ennallistamisessa sekä vesiviljelyn innovaatioissa. Kaikkiin toimenpiteisiin kalastuksen innovaatioita lukuun ottamatta tuli hakemuksia.

Monivuotiset innovaatio-ohjelmat ovat täydessä käynnissä. Ohjelmat esittelivät saavutuksiaan innovaatiopäivillä marraskuussa. Keväällä 2019 valmistui ohjelmista tehty ulkopuolinen arviointi, jonka perusteella tehtiin päätökset kaksivaiheisten ohjelmien toisen vaiheen toteutuksesta. Arvioinnin suositusten mukaisesti kaikki ohjelmat jatkavat toiseen vaiheeseen, mutta niiden tavoitteisiin ja rahoitukseen tehtiin hienosäätöä parempien tulosten saavuttamiseksi.

Toimintaohjelman toteutus etenee kokonaisuutena hyvin, mistä kertovat myös hyvä edistyminen taloudellisissa indikaattoreissa ja toteutettujen hankkeiden määrää kuvaavissa tuotosindikaattoreissa. Hankkeiden vaikuttavuutta kuvaavien tulosindikaattoreiden osalta tuensaajien ilmoittamien indikaattoritietojen tarkastus on vielä kesken, eivätkä tiedot siksi anna täysin luotettavaa kuvaa saavutetuista vaikutuksista.

Seuraavassa on kuvattu täytäntöönpanoa tarkemmin unionin painopisteittäin.

1. Kestävä kalastus

Päätavoite painopisteessä on kalastuksen saaliin arvon nostaminen. Rannikkokalastuksella on edelleen useita ongelmia, mm. harmaahylkeet, merimetsot, vesien rehevöityminen, ilmastonmuutos ja kalastajakaartin ikääntyminen. Sisävesillä muikku- ja kuhasaaliit ovat vahvistuneet ja kalanhinnat nousseet. Myös aiemmin vajaasti hyödynnettyjen särkikalojen jalostus on lisääntynyt ja tuotteiden kysyntä ovat parantunut. Sisävesillä on myös aloittanut uusia, nuoria kalastajia.

Painopisteestä on vuonna 2019 tuettu enimmäkseen saaliin arvon lisäämiseen ja terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä hankintoja sekä moottorinvaihtoja ja pyydyshankintoja ympäristöinvestointeina. Painopisteestä on maksettu myös hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien vahinkojen korvaukset. Lisäksi tämän painopisteen alla toimivat innovaatio-ohjelmat tutkijoiden ja kalastajien välinen kumppanuus ja kalastuksen innovaatio-ohjelma. Kalastuksen innovaatio-ohjelmassa panostetaan muun muassa silakkaan ja muihin vajaasti hyödynnettyihin kaloihin sekä kalanjalostuksen sivuvirtoihin perustuvien lisäarvotuotteiden ja elintarvikkeiden kehittämiseen. Tutkijoiden ja kalastajien välisen kumppanuuden ohjelmassa pyritään kehittämään esimerkiksi hyljekarkottimia, uusia pyydyksiä ja kalastusmenetelmiä, jotka osaltaan parantaisivat kalastuksen toimintaedellytyksiä ja edesauttaisivat liiketoiminnan kannattavuuden parantumista ja alan vetovoimaisuuden lisäämistä.

Kestävän kalastuksen painopisteessä tehtiin vuoden 2019 aikana uusia rahoituspäätöksiä lähes 3,9 miljoonan euron edestä ja maksuja tehtiin yli 5,8 miljoonan euron edestä.

2. Kestävä vesiviljely

Vuonna 2019 kalankasvattajat tuottivat myyntiin 15,3 miljoonaa kiloa ruokakalaa, eli noin miljoona kiloa enemmän kuin edellisvuonna. Ruokakalatuotannon määrä kasvoi sekä merellä että sisämaassa. Kotimainen tarjonta ei ole silti vielä pystynyt vastaamaan kysyntään, koska kasvatustuotantoa ei ole pystytty lisäämään lähinnä toimintaympäristön rajoitteista johtuvien syiden vuoksi. Joitakin uusia kasvatustiluksia on myönnetty, mutta uusi kapasiteetti ei ole vielä täysin tuotannossa. Kalan puute on aiheuttanut ongelmia kalanjalostussektorilla, jonka pääasiallinen raaka-aine on kasvatettu lohikala.

Vesiviljelyn innovaatio-ohjelma tukee vesiviljelyn uudistamista. Innovaatio-ohjelmassa panostetaan erityisesti kiertovesi- ja avomerikasvatuksen kehittämiseen. Innovaatio-ohjelmassa keskityttiin kiertovesikasvatuksessa veden ja kalan laadun sekä tuotannon optimointiin ja avomerikasvatuksessa mallinnettiin ympäristön ja tuotannon kannalta kestävimpiä kasvatustiluksia.

Kiertovesilaitosten kannattavuusongelmien vuoksi hallintoviranomainen antoi syksyllä 2019 ELY-keskuksille ohjeen vesiviljelyinvestointien rahoittamisesta. Pääpaino on loppukaudella avomeren ja sisävesien kasvuinvestoinneissa sekä pienissä ja keskisuurissa kiertovesi-investoinneissa. Suurten investointien osalta

ELY-keskuksilta edellytetään erityisen huolellista kannattavuuden arviointia ja neuvottelua hallintoviranomaisen kanssa.

Kestävän vesiviljelyn painopisteessä tehtiin vuoden 2019 aikana uusia rahoituspäätöksiä noin 4,8 miljoonaa euron edestä ja tuensaajille maksettiin noin 2,3 miljoonaa euroa.

3. Yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpano

Painopisteessä jatkettiin edellisinä vuosina aloitettuja hankkeita, joilla on vahvistettu valvonnan ja seuraamusjärjestelmän henkilöstöresursseja sekä kehitetty tietojärjestelmiä. Luonnonvarakeskus toteutti vuotuisen tiedonkeruun ja raportoi siitä Euroopan komission hyväksymän tiedonkeruuohjelman mukaisesti. Valvonnan rahoituksen käyttösuunnitelmaa muutettiin siten, että tietojärjestelmien kehittämiseen siirrettiin muista suunnitelluista toimenpiteistä edelleen lisää varoja, jotta kalatalouden keskusrekisterin kokonaisuudistus saadaan vietyä loppuun.

Vuoden 2019 aikana painopisteessä tehtiin uusia rahoituspäätöksiä noin 7,9 miljoonaa euron edestä ja maksettiin 5,7 miljoonaa euroa.

4. Työllisyyden ja alueellisen koheesion edistäminen

Paikallisten toimintaryhmien toiminta jatkui vuonna 2019 suunnitelmien mukaan. Tähän mennessä neljännessä painopisteessä on sidottu rahaa yli 6,8 miljoonaa euroa eli yli 70% painopisteen kehiksestä. Painopisteestä on rahoitettu erittäin monipuolisesti koulutus-, selvitys- ja kehittämishankkeita. Vuosi 2019 on pitänyt sisällään mm. mestari-kisällihankkeita, kalasatamien ja vesiviljelyn kehittämiseen liittyviä hankkeita ja kansainvälistä verkostoitumista sekä hyljevahinkojen minimoimiseen, kalastusmatkailun edistämiseen ja ammattikalastuksen toiminnan monipuolistamiseen liittyviä hankkeita.

Vuoden 2019 aikana painopisteessä tehtiin uusia rahoituspäätöksiä noin 0,8 miljoonan euron edestä ja maksuja tehtiin lähes 1,3 miljoonan euron edestä.

5. Markkinoille saattamisen ja jalostuksen edistäminen

Pääosa kalatalouden arvoketjun työpaikoista on kaupan ja jalostuksen sektorilla. Isoimmilla jalostusyriyksillä on investointihalukkuutta ja halukkuutta panostaa vientiin. Myös silakan jalostukseen on tehty uusia investointeja. Painopisteen kautta on tuettu mm. toimitila- ja laitehankintoja sekä logistiikan kehittämistä. Lisäksi markkinoinnin painopisteestä rahoitetaan markkinoinnin innovaatio-ohjelmaa, joka mm. järjestää tapahtumia ja viestintäkampanjoita.

Vuoden 2019 aikana painopisteessä tehtiin uusia rahoituspäätöksiä yli 2,4 miljoonaa euron edestä ja maksettiin 0,8 miljoonaa euroa.

6. Yhdennetyn meripolitiikan täytäntöönpanon edistäminen

Meripolitiikan tavoitteena on parantaa meriympäristön suojelua sekä luoda edellytyksiä meriluonnonvarojen monipuoliselle ja kestäväälle hyödyntämiselle. Tavoitteena on myös merellisten toimintojen ja tavoitteiden yhteen sovittaminen esimerkiksi meripolitiikan kansallista koordinaatiota ja yhteistyötä kehittämällä.

Yksi meripolitiikan hankkeiden tuloksista oli valtioneuvoston tammikuussa 2019 hyväksymä periaatepäätös Suomen meripolitiikan linjauksista. Hyväksytyissä linjauksissa määritellään Suomen valtamerille ulottuvan meripolitiikan painopisteet. Meripolitiikan kärjiksi on valittu merten suojelu, meriklusteri sekä merellinen tuotanto. Erillisenä kärkenä oli lisäksi meriklusteriin kuuluva merilogistiikka. Meripolitiikan kehittäminen 2 - jatkohankkeessa laaditaan linjausten pohjalta meripolitiikan toimenpideohjelma, jonka on määrä valmistua vuonna 2021.

Vuonna 2019 tehtiin yhteensä 11 meripolitiikan hankepäätöstä, joihin sidottiin rahaa yhteensä noin 3,9 miljoonaa. Maksatuksia tehtiin noin 1,6 miljoonan euron edestä.

7. Tekninen tuki

Teknisestä tuesta maksetaan toimintaohjelman toimeenpanoon liittyviä kustannuksia, kuten hallintoviranomaisen ja välittävien toimielinten toimintakustannuksia ja koulutuskustannuksia sekä tietojärjestelmien kehittämisen- ja ylläpitämiskustannuksia. Lisäksi teknisestä tuesta rahoitetaan kalatalousverkoston toimintaa, ennakointi- ja arviointikokonaisuutta sekä seurantakomitean työtä. Teknisen tuen käyttösuunnitelmaa muokattiin vuonna 2019 siten, että se mahdollistaa kalatalouden paikallisten toimintaryhmien hallinto- ja aktivointikulujen rahoittamisen sekä uuden ohjelmakauden valmistelusta aiheutuvat kustannukset.

Painopisteessä tehtiin vuoden 2019 aikana uusia rahoituspäätöksiä hieman alle 0,8 miljoonan euron edestä ja maksettiin noin 0,8 miljoonaa euroa.

Tuloskehys

Unionin painopiste 1: Kestävä kalastus			
Indikaattori	Tavoite 2023	Tilanne 2019	Tulos (%)
Taloudellinen indikaattori (EUR)	31 550 000	13 432 755,51	42,6 %
1.1 - Innovointia, neuvontapalveluja ja kumppanuuksia tutkijoiden kanssa koskevien hankkeiden lukumäärä	2	6	300 %
1.3 - Lisäarvoa, laatua, tahattomien saaliiden käyttöä, satamia, purkupaikkoja, huutokauppahalleja ja kalastussuojia koskevien hankkeiden lukumäärä	25	60	240 %
1.4 - Säilyttämistoimenpiteitä, kalastuksella meriympäristöön olevan vaikutuksen vähentämistä ja kalastuksen mukauttamista lajien suojeluun koskevien hankkeiden lukumäärä	1	1	100 %
1.6 - Merten biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelua ja ennallistamista koskevien hankkeiden lukumäärä	805	902	112%
UP2: Kestävä vesiviljely			
Indikaattori	Tavoite 2023	Tilanne 2019	Tulos (%)
Taloudellinen indikaattori (EUR)	31 900 000	15 548 016,96	48,7 %
2.1 - Innovaatiota/neuvontapalveluita koskevien hankkeiden lukumäärä	1	11	1 100 %
2.2 - Vesiviljelyyn tehtäviä tuottavia investointeja koskevien hankkeiden lukumäärä	50	145	290 %
UP3: Yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpano			
Indikaattori	Tavoite 2023	Tilanne 2019	Tulos (%)
Taloudellinen indikaattori (EUR)	35 561 628	23 283 017,25	65,5 %
3.1 - Unionin valvonta-, tarkastus- ja täytäntöönpanojärjestelmän täytäntöönpanoa koskevien hankkeiden lukumäärä	15	18	120 %
3.2 - Tietojen keruuta, hallintaa ja käyttöä koskevien hankkeiden lukumäärä	2	1	50 %

UP4: Työllisyyden ja alueellisen koheesion lisääminen			
Indikaattori	Tavoite 2023	Tilanne 2019	Tulos (%)
Taloudellinen indikaattori (EUR)	9 400 000	3 718 865,34	39,6 %
4.1 - Valittujen paikallisten kehitysstrategioiden lukumäärä	8	10	125 %
UP5: Markkinoille saattamisen ja jalostuksen edistäminen			
Indikaattori	Tavoite 2023	Tilanne 2019	Tulos (%)
Taloudellinen indikaattori (EUR)	15 469 523	7 049 381,21	45,6 %
5.2 - Markkinoille saattamista koskevia toimenpiteitä ja varastointitukea koskevien hankkeiden lukumäärä	5	13	260 %
5.3 - Jalostusta koskevien hankkeiden lukumäärä	50	61	122 %
UP6: Yhdennetyn meripolitiikan täytäntöönpanon edistäminen			
Indikaattori	Tavoite 2023	Tilanne 2019	Tulos (%)
Taloudellinen indikaattori (EUR)	10 645 560	3 656 080,33	34,3 %
6.1 - Yhdennettyä merivalvontaa koskevien hankkeiden lukumäärä	5	5	100 %
6.2 - Meriympäristöä koskevan tietämyksen suojaamista ja parantamista koskevien hankkeiden lukumäärä	20	20	100 %